

Техасець

Це була любов з першого погляду.

Коли Йосаріан уперше побачив капелана, то відразу шалено закохався.

Йосаріан лежав у шпиталі з болем у печінці, що лише трохи не дотягував до жовтяниці. Лікарів бентежило те, що то була не зовсім жовтяниця. Якби біль переріс у жовтяницю, вони б узялися її лікувати. Якби ж він не переріс у жовтяницю і минув, вони б змогли виписати Йосаріана. Але отака постійна не зовсім жовтяниця збивала їх з пантелику.

Щоранку вони робили обхід — троє метких і серйозних чоловіків, гострих на язик і не гострих на око, в супроводі меткої та серйозної сестри Дакет, однієї з палатних медсестер, яким не подобався Йосаріан. Вони читали температурний графік у ногах його ліжка і нетерпляче запитували про біль. Коли він казав, що все те саме, вони не приховували свого роздратування.

— Далі немає випорожнень? — питався лікар у чині полковника.

Коли Йосаріан заперечливо хитав головою, лікарі переглядалися.

— Дайте йому ще одну таблетку.

Сестра Дакет занотувувала, що Йосаріану слід дати ще одну таблетку, і всі четверо переходили до наступного ліжка. Жодній з медсестер не подобався Йосаріан. Насправді біль у його печінці вже минув, та Йосаріан нічого не говорив, а лікарі нічого не підозрювали. Вони лише підозрювали, що він насправді випорожнюється, але нікому про це не каже.

У шпиталі Йосаріан мав усе, чого душа бажала. Готували тут непогано, а їжу приносили йому в ліжку. Завжди були зайві порції свіжого м'яса, а в гарячу пору по обіді йому та іншим хворим давали холодний фруктовий сік або молочно-шоколадний напій. Окрім лікарів та медсестер, ніхто

й ніколи йому не докучав. Якусь часину вранці він мав цензурувати листи, зате потім аж до самого вечора міг ліниво собі вилежуватися з чистим сумлінням. У шпиталі йому жилося комфортно, і залишатися там було нескладно, бо його температура завжди трималася на позначці 38,3. Йому жилося навіть комфортніше, ніж Данбарові, котрий постійно мусив падати і розбивати собі фізіономію, щоб йому принесли їсти до ліжка.

Після того, як вирішив пролежати тут до кінця війни, Йосаріан написав усім, кого знав, що він у шпиталі, ні словом не згадавши, з якої причини. Одного дня в нього з'явилася краща ідея. Усім знайомим він повідомив, що вирушає на дуже небезпечне завдання. «Шукали добровольців. Це дуже небезпечно, але хтось мусить це зробити. Напишу, як тільки повернуся». І відтоді він уже нікому не писав.

Усіх пацієнтів-офіцерів у палаті примушували цензурувати листи, написані пацієнтами-рядовими, які лежали в окремих палатах. Це була монотонна робота, і Йосаріан з розчаруванням довідався, що життя рядових було лише трохи цікавішим за життя офіцерів. До кінця першого ж дня він знувдився. Щоб якось розважитись, він почав вигадувати різні забави. Смерть означенням, проголосив він одного дня, і з листів, що проходили через його руки, позникали всі прислівники і прикметники. Назавтра він оголосив війну прийменникам. Набагато вищої планки в творчості він сягнув наступного дня, коли зачорнив у листах усе, крім прийменників. Це створювало, як йому здавалось, динамічнішу напругу між рядками, і практично в кожному випадку зміст листів набував універсальнішого звучання. Невдовзі він оголосив поза законом усі звертання та підписи, сам текст залишаючи без змін. Якось він замалював геть увесь лист, окрім привітання «Люба Мері», а внизу дописав: «Я вмираю за тобою. Р. О. Шипмен, капелан, Збройні сили США». Р. О. Шипмен був капеланом їхнього полку.

Вичерпавши усі можливості в самих листах, він кинувся в атаку на імена та адреси на конвертах, недбалим порухом руки, мовби він сам Господь, доценту змітаючи будинки і вулиці, знищуючи цілі метрополії. Пастка-22 вимагала, щоб на кожному цензурованому листі стояло ім'я офіцера-цензора. Більшість листів він узагалі не читав. На тих, які він узагалі не читав, він писав своє ім'я. А ті, які прочитав, підписував: Вашингтон Ірвінг. А якщо це йому приїдалося, то навпаки: Ірвінг Вашингтон. Цензурування конвертів мало серйозні наслідки: десь там, у верхніх військових ешелонах, прокотилася хвиля занепокоєння, і звідти назад у палату відправили військового слідчого, який вдавав із себе пацієнта. Усі знали, що перед

ними військовий слідчий, бо він безперестанку допитувався про офіцера на ім'я чи то Ірвінг, чи то Вашингтон, і тому що відразу на другий день він відмовився цензурувати листи. Йому вони видалися надто монотонними.

Цього разу палата була чудовою, однією з найкращих, в яких йому з Данбаром пощастило побувати. З ними лежав двадцятичотирирічний капітан-винишувач з ріденькими золотистими вусиками; його були збили над Адриатичним морем серед зими, а він навіть не застудився. Тепер було літо, капітана ніхто не збивав, а він казав, що має грип. У ліжку праворуч від Йосаріана, все ще в любовній позі на животі, розлігся переляканий капітан з малірійною інфекцією в крові та укусом комара на дупі. Через прохід від Йосаріана лежав Данбар, а за Данбаром — капітан артилерії, з котрим Йосаріан перестав грати в шахи. Капітан був добрим шахістом, а партії — завжди цікавими. Йосаріан перестав грати, бо партії були настільки цікавими, що гра втратила сенс. Був там також освічений техасець із Техасу, що мовби зійшов з кольорового екрана; як патріот, він вважав, що люди заможні — тобто порядні — мають мати більше голосів на виборах, ніж нероби, повії, злочинці, дегенерати, атеїсти і непорядні люди — тобто незаможні.

У той день, коли принесли техасця, Йосаріан виполював із листів римовані слова. То був ще один тихий, гарячий, безтурботний день. Спека важко тиснула на дах, приглушуючи звуки. Данбар знову непорушно лежав на спині, втупившись, мов лялька, в стелю. Він щосили старався подовжити своє життя. Робив він це, наганяючи на себе нудьгу. Данбар так важко працював над подовженням свого життя, що Йосаріан подумав було, що той уже помер. Техасця поклали в ліжку посеред палати, і невдовзі він почав щедро ділитися своїми поглядами.

Данбар схопився, мов підстрелений.

— Ось воно, — збуджено вигукнув він. — Чогось бракувало, я завжди знав, що чогось бракувало, і тепер я знаю чого. — Він угатив кулаком по долоні. — Патріотизму нема, — оголосив він.

— Це правда, — вигукнув Йосаріан у відповідь. — Правда, правда, правда. Хот-дог, «Бруклін-доджерс»¹. Мамусин яблучний пиріг. Ось за що ми воюємо. А хто воює за порядних людей? Хто воює за те, щоб вони мали більше голосів на виборах? Нема патріотизму, ось у чому справа. І матріотизму теж нема.

На ворент-офіцера ліворуч від Йосаріана це не справило жодного враження.

¹ Бейсбольна команда з Нью-Йорка (Тут і далі примітки перекладача.)

— Плював я на все це, — втомлено буркнув він і повернувся на бік, щоб заснути.

Техасець виявився добродушним, щедрим і милим. Через три дні його вже ніхто не міг терпіти.

Від нього за плечима пробігав нервовий дроз, і всі його уникали — усі, крім солдата в білому, який не мав вибору. Солдат у білому від голови до п'ят був запакований в марлю і гіпс. Він мав дві непотрібні ноги і дві непотрібні руки. Його потайки занесли до палати вночі, і ніхто не здогадувався про його існування аж до самого ранку, коли всі пробудилися і побачили дві дивні ноги, що здіймалися від стегон, дві дивні руки, підвішені прямо-висно, усі чотири кінцівки дивно задерті в повітря свинцевими противагами, що непорушно темніли над ліжком. У пов'язки на згинах його рук були вшиті клапани на блискавках, через які в нього вливали прозору рідину з прозорого бутля. Безшумна цинкова трубка піднімалася з цементу на його паху і була припасована до тоненького гумового шланга, який виводив відходи з його нирок, що активно скрапували в прозорий закупорений бутель на підлозі. Коли бутель на підлозі наповнювався, бутель, що живив його лікоть, ставав порожнім, тоді два бутлі просто швидко міняли місцями, і рідина могла по краплі повертатися в солдата. Єдине, що було видно від солдата в білому, була розтріпана чорна діра над його ротом.

Солдата в білому поклали поряд з техасцем, а техасець, боком усівшись на ліжку, цілий ранок, обід і вечір щось тихо оповідав йому приємним, співчутливим тоном. Техасець не переймався тим, що не отримує відповіді.

Двічі на день у палаті міряли температуру. Рано-вранці і пізно ввечері сестра Крамер заходила з повною банкою градусників і ступала уздовж одного ряду ліжок, потім вздовж другого, роздаючи градусники всім пацієнтам. Солдату в білому вона встромляла градусник у діру над ротом і залишала його балансувати на нижньому краю. Коли поверталася до чоловіка в першому ліжку, забирала градусник і записувала температуру, а тоді переходила до наступного ліжка і так обходила цілу палату. Одного дня, закінчивши перший обхід палати і вдруге підійшовши до солдата в білому, вона глянула на градусник і виявила, що солдат мертвий.

— Убивця, — тихо сказав Данбар.

Техасець глянув на нього з непевною посмішкою.

— Душогуб, — сказав Йосаріан.

— Ви про що, хлопці? — занервувався техасець.

— Це ти його вбив, — сказав Данбар.